

A magyar izr. országos tanító-egylet

É R T E S I T Ő J E.

Megjelen havonként egyszer.

Szerkesztői bizottság:

Fischer Simon, Führer Ignác, Léderer Ábrahám, Stern Mór és Tencer Pál.

Felelős szerkesztő: Seligman Eleázár.

Az előfizetési pénzek
és tagsági díjak K o h n Salamon
egyleti pénztárnokhoz
(s a s - u t c z a 25. szám) küldendők.
Szerkesztői iroda, sip-utca 11. sz.

Kiadja a magy. izr.
o r s z. t a n i t ó - e g y l e t.
Előfizetési ár:
nem tagok számára egész évre 1 ft.
Az egylet tagjainak díjmentesen jár.

K ö r i r a t

A z o r s z á g o s i z r a e l i t a i r o d a e l n ö k é t ö l.
3496 sz.

Érdemes hitközségi Elöljáróság!

Az országos izr. tanítói nyugdíjintézet alapszabályai, a m. kir. belügyminister ur által 1874. évi szeptember hó 7-én 13481. szám alatt oly feltétel alatt nyertek jóváhagyást, hogy „ha esetleg az országgyűlés a tanítók nyugdíjazására törvényt alkotna, az izr. tanítók kötelesek leendnek. magukat ezen törvény rendelete alá vetni.“

Miután pedig az 1875. évi 32. t. cz. alapján a népoktatási nyilvános tanintézetek s nyilvános kiseddóvó intézetek tanítóinak s nevelőinek nyugdíjazásáról, valamint azok özvegyeinek és árváinak gyámolításáról egy országos tanítói nyugdíj- és gyámalap alkotása által gondoskodva van, a vallás-és közoktatási minister ur ő nmsga f. junius hó 21-én 13695 sz. alatt kelt rendeletével a fent említett „izraelita tanítói nyugdíjintézetei“, mint olyant, melynek életbeléptetése ezután teljesen felesleges, megszűntnek nyilvánítani kívánja.

Miről az érdemes Elöljáróságot azzal van szerencsém értesíteni, hogy hivatolt ministeri rendelet folytán az izr. tanítói nyugdíjintézet életbe nem lép, s hogy most már az országos tanítói nyugdíjintézethez leendő csatlakozásuk állván kötelességekben, a rendszeres illetmények is utóbbi részére lesznek fizetendők.

Budapest, 1876. Junius hó 26.

S c h w e i g e r M á r t o n,
irodai elnök.

Ime, örülj zsidó tanító! Az itt közlött körözüvény elég tisztán mutatja, mily őszintén munkálkodnak hivatott körökben sorsod javításán, mennyire törekednek, jövődet biztosítani.

Midőn a congressusi szabályzat létesült, tanítói körökben sok tekintetben hiányosnak találták azt, vigasztalta őket azonban azon remény, hogy egy második congressus a szabályzat hiányait jóvá teendi. Mennyire kiábrándulhattak most már azok, kik akkor oly szépeket álmodtak a magyarhoni zsidó tanítók állásáról, jövőjéről stb. Szerencsések volnának a zsidó tanítók, ha a congressusi szabályzat irányukban alkalmaztatnék, akár hiányaival együtt. De — fájdalom — ezen szabályzatot, daczára annak, hogy a korona által szentesített, éppen úgy mint az országos iskolai törvényt az izr. hitközségek nagyobb része tekintetbe sem veszi, kivált pedig ott nem, hol a tanító részére némi előnyt biztosít. Így pl. a congressusi szabályzat naponkénti 4—5 órai tanítást állapított meg, a zsidó tanítók azonban most is 6—7, sőt számos községben 8 órai tanításra kényszerítetnek. A congressusi szabályzat, valamint az országos népiskolai törvény szerint a tanév legfeljebb 10 hónapig tarthat; de azért a legtöbb izr. község iskoláiban szünidőről szó sincs. Vannak olyan községek, melyek tanítóiknak 2—3 heti szünidőt engednek ugyan, de minthogy ez az őszi ünnepekre esik, van alkalmuk itt a tanítóknak szünidőjüket az imaházakban, jámbor áhitatba merülve tölthetni. De vannak olyan községek is, melyek, ha már 2—3 heti szünetet engednek tanítóiknak, ebből egy kis anyagi hasznot is akarnak huzni; ezen célukat leg-egyszerűbben és legbiztosabban az által érik el, hogy tanítóiktól a szünidőre eső fizetést megvonják. Ez azután olcsó, de szép mulatság. Fordulhat a tanító ebbeli panaszával akárhová, orvoslást sehol sem nyer. Mert hiszen a községek ezen törvénykerülő szabadvásárt autonómiának hívják, melynek köppenye alatt a legnemtelenebb önkényt gyakorolják, anélkül hogy találkoznék forum, mely őket az autonómia helyes értelmezésére szigoruan oktatná. Az autonómia drága kincs ugyan, de szabad-e megengedni, hogy törvényellenes eljárásá fajuljon? Már pedig, hogy a fennjelzett eljárás a hazai törvényekkel homlokegyenest ellenkezik, hogy a felekezetre, a köznevelés érdekeire káros befolyást gyakorol, ezt senki sem tagadhatja.

Elviselték a zsidó tanítók az irányukban elkövetett jogtalanságokat, részint mert még mindig remélték, hogy idővel a kor szelleme belátásra hozza az izr. községeket is, részint pedig, mert a törvényileg részükre biztosított állandósítás és nyugdíjazásban véltek elegendő kárpótlást nyerhetni mindezekért. Szegény tanítók! Dehogy állandósítanak benneteket. Nagy bünt követtetek el, és azért most meg kell lakolnotok. Miért is küzdetek ti oly állhatatosan a szellem fegyverével az orthodoxok által annyi gyöngédséggel ápoltsötétség ellen? Miért vallottátok magatokat a haladás és felvilágosodásért küzdő párt híveinek? Ezért büntetett meg benneteket az orthodoxok Istene, mondván hozzátok is, mint egykoron Kajinhoz: „Bujdosók és szökevények legyetek a földön, sehol se legyen nyughelyetek!”

Mi, mintezt a hazai izr. tanítóóság jól tudja, évek óta a congressus által tervezett nyugdíjintézet mellett küzdöttünk és nagyon fájlaljuk annak hajótörését most is; de nem csak azért, mert az általános országos tanítói nyugdíjintézet ezen nevet, már azért sem érdemli meg, mivel akár milyen magas fizetésű tanító évi nyugdíjfejében leg-

feljebb csak 300 frtot nyerhet vén napjaira, és azért sem, mivel a magy. izr. országos tanítóegylet által kidolgozott és a kormánytól helyben hagyott szabályzat a nyugdíjakat a rendes évi fizetéshez mérve kiszabja; hanem főleg azért, mert a mi saját viszonyaink közt a nyugdíjintézet erős kötelékké lett volna egyrészt a községek és tanítók, másrészt pedig az összes hazai izr. hitközségek közt is. Ez is oly közös ügy lett volna, mely a zilált községek egymáshoz való közeledését nagyban elősegítette, mi a községek egyéb közügyeire is jótékony hatást gyakorolt volna.

És így, nyugdíjintézetünk elbukásával nemcsak a congressusi szabályzat talán egyetlen gyöngye, hanem az autonomia egyik leendő védbástyája is elveszett.

Kít okozhatunk ezért mást, mint első sorban magukat a községeket?

Rémitő azon indolencia, mely a congressus óta községi életünkben elharapódzott. Több rendbeli felhívás daczára, alig jelentkezett 40 község a csatlakozásra, és így a minister egyebet sem tehetett, mint a föntebbi intézkedést közzétételni. A mi tisztelt hitközségeink pedig csatlakozni fognak az országos nyugdíjintézethez, mert a magas kormány egy urat fog nyakukra küldeni, ki egyedül és mindenkor inponált nekünk, és az — a m u s z á j!

De már most egy másik, igen fontos kérdés merül fel; az t. i. hogy mi történik azon 5000 frttal, melyet a congressus az iskolaalaptól évenként az izr. tanítói nyugdíjintézethez adni határozott? Még több községet akarnak támogatni, melyek tanítóik végleges alkalmazásától irtóznak? Vagy talán jó falat lesz ezen összegecske is az orthodox „Durchführungs-Comission“ részére, hogy erről is ugy számoljon be, mint ama 40.000 frtról számolt, a melyről éppen sehogy sem birt beszámolni? Az iskolaalap első sorban iskolai célokra van szánva, és jobban, a fenséges adakozó nemes intencióinak megfelelőben aligha lehet az iskolaügyet támogatni, mintha az iskolaalap jövedelmét részben munkaképtelen, szegény tanítók, tanítók özvegyei és árvái gyámolítására fordítják.

Meg vagyunk győződve, hogy a minister ur maga is belátja, miszerint az országos nyugdíjintézet mellett még egy segélyegylet is elfér. Hazánkban pedig már tiz év óta fenáll és jótékonyan működik egy „orsz. izr. tanítóegylet“, mely munkaképtelen, beteg, szegény tanítók, illetőleg tanítók özvegyei és árvái gyámolítására eddig is ezreket fordított. Szerény nézetünk szerint czélszerű volna, ha a magy. izr. orsz. tanítóegylet választmányáa ugy a minister ur, mint az orsz. irodánál kieszközölné, hogy ezen összeg legalább részben az egylet rendelkezésére bocsátassék, mi által az egylet azon kedvező helyzetbe jutna, hogy jótékony működését tágasabb körökre kiterjeszthetné.

Végre még meg kell jegyeznünk, hogy ezen cikket nem saját érdekünkben kockáztattuk, mert reánk ennek egyetlen egy pontja sem alkalmazható. Hiszen mi a p e s t i izr. hitközségnél vagyunk alkalmazva, mely tanítóit véglegesen alkalmazta és tisztességesen nyugdíjazta már akkor is, midőn még hazánkban az erre vonatkozó törvények alkotásáról szó sem volt. A mi jelenünket és jövőnket biztosítja községünk minden alkalommal fényesen tanusított és általán elismert nagylelkűsége és igazságszeretete. De éppen azért, mivel mi jobb és biztos állást foglalunk el, mondjuk, éppen azért fájlaljuk mi legjobban, hogy vidéki kartársaink annyira nyomorgattatnak, és kötelességünknek tartjuk az ő érdekükben és igazságos ügyük mellett

szót emelni. Csoportosuljanak csak a tanítók, támogassák az egyet választmányát mindazok, a kik jobb és biztosabb állást foglalnak el, és reméljük, hogy egyesült erővel kivívjuk utóvégre a magyarhoni összes zsidó tanítók számára mind azt, amit mint népnevelők egy szabad, művelt államban joggal követelhetnek.

Fischer Simon.

A kassai izr. hitközség és a tanítók végleges alkalmaztatása.

A kassai izr. hitközség pályázatot nyit egy tanítói állomás betöltésére 600 foritnyi évfizetéssel. Kassa gyönyörű szép város, a felsőmagyarországi kereskedelem központja, tehát jómódu polgársággal, azonkívül bir főgymnásiummal, jogakademiával és más tanintézetekkel; mind olyan csábító körülmény, mely egy szegény tanító előtt, kiváltképen ha családapa, kívánatossá teszi, ilyen városban alkalmazást nyerhetni.

Azon tisztelt kartársak tehát, kik e megürült állomást elnyerni óhajtának, talán hálás elismeréssel lesznek irántunk, ha ezen tanítói állomás megürülési és betöltésési történetével megismertetjük.

Van a kassai izr. községnek egy tanítói testülete, mely szak-képzettsége és ügybuzgalmánál fogva, akár melyik községnek diszere válnék. Most három éve egy szinte igen derék és jeles tanító lépett a község szolgálatába a szokásos három próbaév fentartásával. Most a három próbaév lefolyása előtt a hitközség ülést tartott és oly határozatot hozott, melynél fogva a község kebelében jövőben tanító soha végleges alkalmazást ne nyerhessen és ezen határozat alapján a kérdéses tanítónak azonnal föl is mondták.

Hogy azonban a hitközség a jövőben is teljes biztonságban legyen minden végleges alkalmazás eshetősége ellen, az igazgatónak meghagyott, hogy teljes felelősége terhe alatt minden egyes tanítónál még ideje korán, azaz a három próbaév lefolyása előtt tegyen jelentést az előljárásnál, hogy még jókor felmondhasson, ne hogy a mulasztásból a hitközségre definitivum szerencsétlensége háramolják.

Ez, tisztelt uraim, kik a kassai izr. iskolához kívánkoznak, a tény-állás. Így cselekszik azon község, mely felsőmagyarország legintelligensebb községe akar lenni és ott a vezérszerepet viszi; ez a község, mely a törvényt nyilvánosan kijátszsa — hogy a skandalum tökéletes legyen — az iskolaalaphól évenként 600 frt. subvenciót is huz.

A felső magyarországi első zsidóközség azonban, ugylátszik, nem elégedett meg azon dicsőséggel a tanítók iránt igazságtalanságot és törvényteleniséget elkövetni, de nem átalotta kegyetlenségét is kitüntetni egy szegény családapa iránt. A tanítónak három éve oct. 1-jén lejárt volna. Miután azonban az új iskolaév ez idén először sept. 1-jén kezdődik, az érdekes hitközség nem mulasztotta el e körülményből is hasznot huzni és az állomás nélkül maradt szegény családapától a szeptember havára még neki járó havi illetéket igen kegyesen megvonták.

Nem tartjuk fölöslegesnek itten kinyilatkoztatni, hogy mielőtt tollat ragadtunk a kassai hitközség eljárását egész meztelenségében nyilvánosságra hozni, alapos tudomást szereztünk magunknak az esemény részleteiről úgy mint a szóban levő tanító eleményeiről és biztosíthatjuk tisztelt olvasóinkat, hogy képessége, ügybuzgalma és magánjelleme soha,

sem a községnek sem egyeseknek panaszra vagy gáncsra okot nem adott sőt általánosan kedvelték, mi már abból is kitűnik, hogy a község egy új három éves provisoriumra akarta szerződtetni, mit a tanító mint méltatlanságot visszautasított.

A kassai hitközség — és ez a legszomorubb — nem áll elszigetelten ezen eljárásában, akadtak elég elvtársai, nem ugyan Pesten, Aradon, Nagy-Kanizsán vagy Pécsen, hanem például Galgócson, hol szinte ez év június havában az egész tantestületnek fölmondottak, csak hogy Golgócz a „Lloyd“ hátán brillirozhasson pályázati hirdetésményeivel. Ott a tanítótestület azonban együttesen óvást tett ezen önkényes fölmondás ellen. A község talán belátván, hogy a tanítók komoly ellentállása mellett mégis a rövidebbet húzná, fölmondását visszavonta. A bosszu azonban el nem maradt.

Egynehány nap múlva a község még is egynek megküldötte a selyem zsinórt fölmondás alakjában; alkalmasint annak, ki az ellentállást organizálta. Már évek óta foly a harc a kisebb zsidó községekben az iskolában szükséges törvényes rend ellen és a ki a napi sajtót, kiváltképen a „Hont“ olvassa, hol a „zsidó tanítók nyomorusága“ már évek óta állandó rovatot képez, velem együtt azon megágyózódásra jutand, hogy itt kell, hogy valami történjék s miután már olyan község is mint Kassa sem respektálja a törvényt, annál szükségesebb, hogy a tanítók állásának biztosítására történjék valami.

Mi legörömbösebb nézők, ha a felekezeti autonomia és a jogegyenlőség érdekében, mely ilyen rakoncátlanságok által komolyan van veszélyeztetve, az országos iroda a kerületi elnökökkel együtt intézkednének; mert a népiskolánál állami érdekek is forognak kérdésben és fájlalnók, ha a kormány utóvégre azon kényszer helyzetbe jutna kivételes rendelet által rendet csinálni. Elfelejtették már a mi tisztelt községeink azon szégyenletes időket, midőn a kath. plébános parancsolt iskoláinkban?

Rabbi Hillel — és a zsidó felekezeti népiskola.

A Talmud (Makoth 24. b.) elbeszéli hogy Rabbi Gamliel és az ő kortársai, Rabbi Eliezer ben Azariah, Rabbi Jozsua és Rabbi Akiba utra keltek és midőn elérkeztek a templom hegyére, láttak egy rókát a szentélyből kiszökni mindnyájan sirásra fakadtak, csak Rabbi Akiba nevetett.

Csodálkozva kérdezik tőle: „miért nevezsz? Ő pedig kérdé tőlük: miért sirtok ti? Mire azok így felelének: Azon hely, — melyről írva van: „A hivatlan, ki közeledni mer hozzája, haljon meg“ — most a rókák barlangja, hogy ne sirnánk ezek láttára!“

Ha figyelemmel kísérjük a jelen zsidó mozgalmakat, körülbelül ily érzelmek gerjednek fel bennünk; sirhatunk is, nevethetünk is. A szellemi korupció annyira elharapódzott nálunk, annyira elárasztja a zsidó községeket és veszélyezteteti legjobb és legszentebb intézményeiket, hogy vas buzgalommal és kitartó szorgalommal kell gátokat emelnünk, hogy a veszélyeztető áram által el ne ragadtassunk. Legujabban p. egy zsidó község azzal vádolja lelkészét a nyilvánosság előtt, hogy ez a követválasztás alkalmával a katolikus lelkészszel kezét fogott, hogy annyira vétkezik a vallás ellen, hogy még vságot is olvas stb. Ez a vidéken történik és ezen sokan tudnak nevetni, sokan szánnal nézik a szegény, félre vezetett községet, de nem kutatja senki az ily botrányok mocsáros forrását. És ezen forrás oh! mily sajnós, az ország fővárosában van, a hol ugyan is ezen vallásos irány ápoltatik és gyámolittatik.

Három héttel ezelőtt és a múlt szombaton a nevről jól ismert Rabbi Hillél valláshadi proklamációját hirdeté azon helyről, a melyen csak az imént a megdicsőült Schwáb Arszlán és Dr. Meisel szinmes édességű ajkakkal hirdették az Isten igéjét, terjesztettek ok vallásos igazságokat, világosították fel a hiveket, mint bátor próféták figyelmeztették feleiket a kor szent követelményeire és törekedtek alhatatósággal és kitartással ezen a kor követelményeit vallásunk törvényeivel a legszebb összhangzásba hozni. És törekvésükben az iskola által támogatván, mert ez is iparkodott háladatos és engedelmes hallgatókat nevelni és csak így sikerülhetett ezen bátor, korszakot alkotó férfiaknak oly zsidóságot nevelni, a melynek kebeléből jó polgárok bölcs államiférfiak és kitünő tudósok származhattak.

Hol vannak ok, a dicsők és megboldogultak és velök együtt mindazok, kik karöltve járultanak ezen magasztos cél eléréséhez? Hol vannak ok, kik ezen dicső eszmét akarták lelkük egész erejével Izraelben elplántálni, hogy azon rozsa, mely Izrael dicső nevét és multját beburkolá, végre azon fényre jusson, mely őt illeti és a melyet csak a balitélet, a ferde vélemény tagadott meg tőle? Ok elhaltanak fényes példát hagyván maguk után, szilárd és tántorítlan alapot, a melyen tovább épülvén, Izraelnek szellemének Édenjébe be kell jutnia! Megindított eszméjüknek kell megtestesülnie és megvalósulnia. Hogy ok elhaltanak, ezen van mitsiratni, de több siratásra ad okot azon szomorító tény, hogy utánuk nem oly nemzedék, nem oly bajnokok és a hit-tudomány oly hősei származtak, kik elég erélylyel és komolysággal, szilárd és jó akarattal birnak ily botrányoknak, milyenek napjainkban történnek, véget vetni, kik ily középkori hőöket és eretnek jóökat oda nem szoritnak, a hová valók, törekvéseiknek nem akarják, mert nem birják utját állni. Mi ugyan Rabbi Hillel esztelen gagyogásának csak nevetni tudnánk, balgatag fecsegésének egy szá. nalomteljes mosolyt tudnánk ajánlani, és mint 100 és 1000. kik középkori beszédjárásán magukat elkaczagják, mi is tudnánk, ha képesek nem lennénk ezen otrombos tendenciának keserű és mérges konsekuenciáját kiszámítani. — Jól tudjuk hogy a tragoedia csak olyanokat vonz a színházba, kik ebből életrajzokat, jellemeket akarnak tanulmányozni, kikben magasabb érzetek vannak, miglen a bohozat vagy a komödia a drámánál vagy tragoediánál sokkal szerencsésebb. És így, épen így van imaházainkkal, lelkészeinkkel is. Mig a korszerű hitszónokaink gyakran félüres templomban hirdetik Isten igéjét, mert az indolencia, az indifferentismus nálunk a tetöpointot elérték, e közben az ily jött ment komödiások zsufolásig telt ház előtt papolják le 3 óra hosszáig észt és szivet egyaránt ferditö bohozatukat. És a mily csekélynek és látszatlannak tünik is ez a műveltebbek előtt, de van ebben az eljárásban irány, van ezzel cél egybekötve.

Rabbi Hillél, kinek látköre és műveltségi foka nem messzire terjed, lelkének egész hevével vissza akarja tolni a zsidóság haladásának szekerét egy pár évszázaddal és az ő ügynökei, előmozdítói nagy eloquenciával tudják a mester csodáit terjeszteni. És rabbi Hillél okos is, ezt meg nem tagadhatják tőle azok sem, kik nevetni tudják szempis'ogását, rázkodását az imádságnál, földhöz irányzott tekintetét és kezei dörzsölését. Ó a meddig hatásköre terjed, chedereket teremt és alapit, buzdítja a száanalomra méltó hiveit és követöit, hogy Izrael zsenge sarjadékait ideje korán kell az ilyenekre nevelni, az ő tanaiban oktatni, nem a nyelvtan, a történelem természet-tudományok azok, — melyek az embert boldoggá teszik, nem lehet, hogy

ezek tanulmányozása az Izraelitának rendeltetése legyen e nyomorult földön, a melyen csak elő kell készülni azon életre, melyet Rabbi Hillél oly elmedúsan tud ecsetelni; hanem a jó régi jargonban való megtanulása a Thórának, a „Léw Jvri“ és az „Ész Láaszosz“ ezeket kell tanulmányozni, ha hon ülsz a házban, vagy ha jársz az uton, ha lefekszel és ha folkepsz. — És vajmi sok szegény ártatlan fiu, szép tehetségénél fogva a vallás diszére és a haza becsületére válhatnék, ha ezen szerencsétlenek százával be nem szorittatnának reggeltől estig eszüket tompító és butító tanok megtanulására egy szűk és bűz szobába.

De a kérdés az, vajjon mit kell hazánk művelt zsidóságának tenni ezen tényezőkkel szemben? Mit kelljen tenni Izrael felvilágosodott és művelt lelkészeinek ezen szomorú igazságok ellenében? És a legelső és legszükségesebb felelet: Teremtsünk minél több számban felekezeti népiskolákat, oly iskolákat, amelyek úgy a korkövetelményeinek, mint a vallás törvényeinek egyaránt megfelelnek. Sokan tulbecsülik a népiskolának hivatását, mások kevésre becsülik annak értékét és épen azon arany közép út, melyet szem előtt kell tartani, képezi a népiskolának becsét és értékét.

Dr. B.

Tanügyi mozgalmak.

Multkor felszólítja szerkesztő ur az izr. tanítókat, hogy a tanfelügyelőség útján eszközöljék ki részökre a törvényszabta szünidőt. Ugy hiszem fölőleges volna biztositanom, hogy én valódi buzgó hive vagyok az egyletnek és ép azért hadd legyen szabad koczkáztatnom szerény véleményemet, mely szerint ez nem helyes eljárás. Én ez egyletnek fontos missiót akarok existenciájához kötni, kívánom, hogy az izr. tanügynek reformálásában, a tanítók állásának javításában, biztosításában neki jusson az oroszlanrész, szóval, szeretném látni, hogy azon egylet, melynek története megírásához fognak, ne tünjék fel egykoron, mint egy kis csoport idealistikus ábrándja, hanem mint lelkes férfiak buzgó fáradaalma által létrejött intézmény, mely a magyarországi zsidók művelődési historiájában legméltóbb helyet foglaljon el. A tanév szabályozása nézetem szerint, — (mint már más helyen pädagogiai elvekre fektetve kifejtém — éppen az izr. községekben sokkal fontosabb, régi szokásokhoz oly csökönyösen ragaszkodó előljáróságoknál éppen ezért sokkal nagyobb ellenállásra fog találni, sem hogy ezen anomália megszüntetését egyes, oly nagy mérvben függő tanítók panaszemelése által kivívni lehetne. Ez egyike azon terhes, de magasztos feladatoknak, melyek az orsz. izr. tanítóegylet munkakörébe tartoznak. Persze, hogy minden tanító tegye meg községében, mi a modern iskola kies útjához vezet, de nem volt az z s i d ó t a n i t ó, ki ilyen módon reméli a bajnak elejét vehetni. Felhivása azonban nem maradt Békés megyénkben eredmény nélkül. Közlönyünkben felszólítottam e megye izr. tanítóit, ránduljanak Ab 9 én B. Csabára, részint egymással megismerkedendők, hogy a z e g é s z m e g y e i s k o l á i r ó l, t a n ü g y é r ő l tiszta fogalommal birjunk, részint, hogy a bajok orvoslásához tömegesen fogjunk. Az orosházi, m. berényi, gyomai, gyulai, b. csabai, szarvasi és békési tanítótestületek az eszmét helyeselvén, kitüzött időre S t e r n Vilmos M. Berényből, K e l l n e r Mór Gyomárol, S c h ä f e r Lipót és M a u t n e r Jakab Békésről, továbbá a csabai tanítótestület, mely négy tagból áll, szívélyesen társalogtak egyrészlől, miglen másfelől S c h ä f e r Berta asszony, és S c h ä f e r Sarolta k. a. békési, S t e r n Róza asszony m. berényi,

és Z i n n e r Janka csabai tanítónők tisztázták tanügyi eszméiket. A többi e megyében szép számmal lévő tanító urak hiányzottak ugyan, valószínűleg, mert az ut távolsága visszatartoztatta őket, de nem kétlem, hogy a szünidőben megtartandó gyűlésre megjelenni fognak. A békésmegyei izr. tanítók testülete tehát az orsz. izr. tanítóegyletnek fiókegyletét képezi, azaz kötelességének ismeri az anyaegyletet mindaddig szellemileg és anyagilag támogatni, míg a békésmegyei izr. tanító testület elnöke felszólítására ügyükben erélyesen és gyorsan intézkedik. Az orsz. egylet tagjaivá kérem felvenni, illetőleg bejegyeztetni: S t e r n Vilmos m. berényi, Z i n n e r Janka, L e r n e r Jakab b. csabai, K e l l n e r Mór gyomai, S c h ä f e r Lipót és M a u t n e r Jakab békési tanítókat és részökre az „Értesítő“-t megküldeni. Gondom lesz reá, hogy a tagsági díjak mielőbb befizetessenek és hogy e megye többi tntói is mielőbb csatlakozzanak. Kérem az egylet alapszabályait lehetőleg mielőbb egy példányban hozzám küldeni. Ugy hiezem nem elvetendő eszme ily fiókegyletek alakítása, mert habár én bizonynyal nem helyeslem a zsidó tanítók elkülönzését a többi felekezetektől, állásunk megszilárdítása tekintetéből felette szükséges, hogy ne a megyei felekezetnélküli egyletekre bizzuk ügyeinket, mert ezek nem is sejtik, hol mindenütt van a mi bibénk. Továbbá megkönnyebülne az orsz. tanítóegylet terhe is, amennyiben minden megyében csak egy személylyel kellene közlekednie és bizonyára birna minden megyei tanítóegylet annyi tekintélylyel hogy a csekélyebb sérvek orvoslását maga is kieszközölhetné, eltekintve attól, hogy csak az általam jelzett módon lehetséges Magyarország összes tanítóit az orsz. egyletbe olvasztani.

Magyarország egyik leghiresebb tanférfiával, ki egyszermind békésmegyei követ, összehozott a véletlen; lépésemet nemcsak helyeselte, de szükségesnek is tartja „míg az iroda csak sabérain nyugszik, de az országos törvények, vagy congressusi szabályok keresztülvitelét ki nem eszközli.“ Örvendetes tudomásul hozom elvégre, hogy sikerült rábirnom iskolánk előljáróságát, miszerint jövő évre a szünidők nyáron tartassanak meg. Csak mozognunk kell, minden máskép lesz, de mozogjunk!

B r a u n J ó n á s
polg. isk. tanár,
a békésmegyei izr. fióktanítóegylet elnöke.

L e v e l e z é s.

Nagy Körös július 29 én.

T i s z t e l t s z e r k e s z t ő u r !

Az „Értesítő“ 7 ik számában megjelent cikkemre a váczi izr. községi és iskola bizottsági elnök, Vitt Manó ur, szives volt az „Értesítő“ 8-ik számában észrevételeit megtenni. Ezek azonban vagy amiképen ő mondja: v é l e m é n y e, mely czáfolat akart lenni, csak megerősíti azon általam fájdalommal jelzett körülményt, hogy a létező viszonyok között mindig a szegény tanítók huzzák a rövidebbet; vagyis, szép dolog ugyan az a „viribus unitis“ féle mottó, de a tanító sem gunyát nem vehet rajta, sem jól nem lakhatik vele, mert a viribus unitis csak akkor ér valamit ha t é n y nem pedig f r á z i s.

Vitt ur különben veszélyezett állapotban van, lévén isk. biz. és bitközségi elnök egy személyben s ilyetényképen úgy kell beszélnie, hogy a kecske is jól lakják, a káposzta is megmaradjon, vagyis, ő

nem meri bátran kimondani, mikép ne avatkozzék a hitközségi előjáróság az iskolai bizottság szakmájába s az egyáltalában téves befogás és állítás, hogy a zsidótanítók sorsának enyhítésére az arcanum, miszerint a hitközség irányábani adóhátralékosoktól a követelések in currenti és pontosan behajtassanak.

Ez nem áll, és nem állhat, különösen a tanítóra nézve.

Az nem tartozik a tanítóra, hogy miként kezeli a hitközség a maga jogait, javait és gazdasági viszonyait, ő tudományos szempontból veendő föl s mint ilyen fizetése kell, hogy a kellő időben részére kiszolgáltassék, a tanítót föl kell menteni azon aggodalomtól, hogy fizetése a jövedelmek mikénti befolyásától függ.

Végre, hogy több évi tapasztalatom után jó lélekkel mondhatom, hogy legnagyobb malheur az istenadta zsidótanítokon az, hogy ha üresedésbe jön a pénztár, a tisztelt hitközségi előjáróság valamelyik bölcs tagja mindjárt azt kiáltja: nincs pénz? — ergo: el kell csapni a tanítót és előrántják hajánál fogva az autonómiát, hivatkozván arra is, ha van pénz, csak hogy azzal a különbséggel, hogy akkor elcsapatással nem fenyegettetnek, — hanem legeslegutóljára kapják a sovány és panaszos gázsít! És itt újra hivatkozás történik az autonómiára.

Uraim, függetlenítsük az isk. bizottságot a hitközségi előjáróságtól s akkor, mentve lesznek szegény tanítóink a szekirozástól oknélküli mellőztetéstől és az örökösön fenyegető elcsapatástól. Különbben e téren már megtétettek a kellő lépések tudomásom szerint a közp. választmány által s őt fogja illetni a dicsőségen felül a szorongatott állapotú tanítók hálája, ha sikerülni fog a nemes cél diadalra juttatása.

Adja Isten.

Steiner Mór.
hitközségi tag.

Galgócz, augusztus 11-én 1876.

Tekintetes szerkesztőség!

T. Fischer Simon egyleti titkár ur hozzám intézett leveléből kitűnik, miszerint önök az itteni helyzetet nem ismerik, engedje tehát meg t. szerkesztő ur, hogy azt itt röviden, de hű színezettel ecseteljem. „A magy. zsidók törvénye” (értem a congressusi szabályzatot) szerint minden tanító 1, legfeljebb 3 évre ideiglenesen felvétetik. Hitközségünk e tekintetben annyira elővigyázatos, hogy a tanító felvételi levelében a felvételi időt soha ki nem írja. A felvételi levelek ezen neméhez tartozik az illető tanítóé is. Ő ugyan csak 1 év óta működik itt. Kitűnő előtanulmányaira, valamint azon körülményre is támaszkodva, hogy a képezdét Budapesten nyilvánosan végezvén, jeles képesítési oklevelet nyert és 10 év óta az ország előkelőbb izr. iskoláinál (Tatán 3 évig, Turócz szt. Mártonon 3 évig. Érsekújvárott 4 évig) jó sikerrel működött, reményelhettem, az itteni status quo iskolában mult évben megürült főtanítói állomás (600 frt.) elfogadása által az „örök zsidó” sorsát kikerülhetni, de hogy miként csatlakozott a derék tanító, a következőkből kitetszik.

F. é. jun. 25-én jónak találta az itteni előjáróság, az összes tanítótestületnek felmondani. A tanítók a felmondást mint törvényellenest egy írásbeli tiltakozásban visszautasították. Erre a jun. 27-én tartott közgyűlés jegyzőkönyvileg azon határozatot hozta

(és ezen közgyűlési határozatot írásbelien a tanítókkal is közölték) miszerint mind a 4 tanító az iskolánál egy további évre megmarad.

A tanítók közül egy, az előjáróság ezen határozatára támaszkodva, úgy intézkedett, hogy egy neki ajánlott (az írásbeli és távirati corpus delicti kezében van) igen jeles állomást, július kezdetén, sőt július 21-én refusált. Mult napokban azonban a szél egy orosz lengyel Chasant ide hordott és a „dal“ utáni vágy annyira elragadta a népet, hogy ennek felvételét sürgette.

A terv meg volt. Az előbbi előjáró, mely a tanítókat — a szóban lévőt különösen, — mint fönt említém, egy további évre felfogadta leköszönt és egy bizonyos Quittner Miksa vállalta el az elnökséget.

Ennek legelső teendője az volt, hogy az előbbi előjáróság, illetőleg a közgyűlés többször érintett határozatát érvénytelennek mondta, annak az egy tanítónak pedig miután ez egy kitűnő állomást elmulasztott, azon ürügy alatt felmondott, miszerint a község anyagi viszonyai az iskolánál való megmaradását lehetetlenné tette, a lengyel Chasan pedig, a mi nagy áldozatokkal jár, felfogadtatott.

A községek tehát ilyenek a tanító, a lelki ismeretes kitűnő képzettségű és minden tekintetben tökéletesen megfelelő tanító irányában. Ez a valódi tényállás, ítélje meg ezt a közönség.

Maradok tisztelettel
500.

Könyvismertetés.

„לשון מדברת“ -- „L'son M'dabereth“ gyakorlati héber nyelvtan, Ahn tanmódja szerint szerkesztette: Goldbergerger József, pécsi tanító. Kapható Pécsen a szerzőnél, ugy nemkülömben Lampl Robert (most Wodiáner F.) pesti könyvkereskedő és kiadónál. Ára 50 kr.

Az új iskolai év közeledtével kedves kartársaink többé kevésbé szükségességét fogják látni egy oly tankönyv behozatalának, a melylyel a héber nyelvet könnyű és egyszersmind racionális módon emelni lehetne.

Igen jó szolgálatot vélek ez uraknak tenni, ha erre nézve ezen könyvet ajánlani bátorkodom. Eme tankönyv, igen helyesen hozzá egymással kapcsolatba a héber nyelv elméleti és gyakorlati részét, elannyira, hogy a tanító a 3. és 4. osztályban való felhasználata után a legteényesebb eredményeket képes vele felmutatni. Külömben nem akarom a dicsérgetés látszatát magamra ölteni, a mivel a jó ügynek nem sokat használnék. A mű maga legjobban dicséri mesterét.

Rendeljék meg a t. kartársak, és nem kétlem, hogy elismeréssel lesznek ebbeli ajánlatomért.

Goldberger ur mint a tanítói állásban és a tudományokban megőszült, általánosan szeretett és tisztelt egyéniség valóban megérdemli, hogy szellemi termékei nagyobb mérvű pártolásban részesüljenek. Az említett könyv tekintettel van a Kircz ur által nemrég e lapokban ajánlott olvasás módjára is; különösen pedig kiemelendő, hogy tudtommal a legjobb eredménnyel használtatik több hitoktató által real és gymnasiumi tanulók számára. Igen kedvező bírálatokat irtak fölötte: az Izraelita közlöny 1869. év 49. száma és a Zentralblatt für pädagogische Literatur von Jessen 1871. évi 9. száma.

Pécs, 1876. augusztus 12-én.

Klingenberg Jakob.

„**Vallástan**“ az izr. ifjuság számára. Irta **Singer Izrael**, okl. rabbi s nyilvános hittanár. Budapest és S. A. Ujbely **Klein Adolf** kiadása 1876. Ára? — A szóban levő könyvecske **magyar-ságát** illetőleg (noha az csak fordítása az ezelőtt megjelent német eredetinek) teljesen egyetértünk a „P. L.“ és „Népnevelők Lapjával“, kik nagyon elismerőleg nyilatkoznak az iránt. Ami pedig a könyv lényeges tartalmát illeti, nem mondunk sokat, ha azt állítjuk, miszerint jelen művecske kiváló helyet foglal el az e téren megjelent szakirodalomban. — Szerző egyébiránt mint ritka béberismerettel bíró és hangyaszorgalmu hittanár az eféle munkák terén egészen elemében van és így a magyarhoni zsidóság erélyes támogatását teljes mértékben megérdemli.

Führer Ignác.

Egyleti élet.

Rendes tagjaivá jelentkeztek: **Oser Sigmund** Budapest, **Lerner Vilmos** Szentes, **Stern Vilmos** M.-Berény. **Zinner Janka** k. a. és **Lerner Jakab** B. Csaba, **Kellner Mór** Gyoma, **Schäfer Lipót** és **Mautner Jakab** Békés.

Tagsági díjakat fizettek:

Rendes tagok: **Lerner Vilmos** Szentes 2 frtot, **Rottenberg Izsák** N. Körös 2 frtot., **Eisler Dávid** N. Körös 2 frtot., **Schmolk** Salamon Cservenka 2 frtot., **Gutmann Vilmos** Versecz 2 frtot., **Scheer Bernát** Baja 2 frtot., **Heitler Jakab** Baja 2 frtot., **Lichtenstein Izrael** Baja 2 frtot **Rottenberg M. N.** Kassa 4 frtot., **Deutsch Gábor** Cziffer 2 frtot., **Schwarz József** Lugos 2 frtot., **Huszerl György** Lugos 2 frtot., **Bruchsteiner József** Lugos 2 frtot., **Neumann Salamon** O. Buda 4 frtot., **Stein Sándor** B. Ujfalu 4 frtot., **Felsenburg Adolf** Szentes 2 frtot., **Schwarzenberg József** Temesvár 4 frtot., **Donát Armin** Galgócz 1 frtot., **Deutsch Henrik** igazg. Budapest 4 frtot. **Reich Ign.** Budapest 2 frtot.

Pártoló tagok: Föt. **Dr. Kayserling** hitszónok ur Budapest 5 frtot., föt. **Dr. Kohn Sámuel** hitszónok ur Budapest, 5 frtot., **Weiner Károly** ur Budapest 5 frtot.

V E G Y E S E K.

— **Dr. Kilényi Mór**, volt bajai igazgató, egy szélesebb körökben is ismert tanférfiu és egyletünk tagja, több hónapi szenvedés után m. hó 12-én Iglón, Morvaországban, hol neje szüleinél tartzkodott, jobb létre szenderült. A sokat hányatott tanférfiu örök nyugalma helyét külföldön találta. Béke poraira!

— **Berndorfer Kálmán** székesfehérvári kartársunkat súlyos csapás érte. Kitünő műveitségü és a legszebb reményekre jogosító leányát, Ilkát a halál akkor ragadta ki a szomorkodó szülők karjaiból, midőn a budai kir. tanitónő képezdében a 3 évi tanfolyamot befejezván, már a képesítő vizsgatétel küszöbén állott. A szülők fájdalmát osztják számos barátaik és tisztelőik ószintén és melegen. Leljenek ebben némi vigaszt és enyhítést mély fájdalmukban.

— A pesti izr. iskolákban a beiratások f. h. 20 kezdődnek.

— A pécsi izr. hitközség iskolájánál az ez évi zárvizsgálatok m. hó 29-én 30-án és f. hó 1-én tartattak.

— A szerkesztőbizottság elhatározta, lapunk minden számában egy magyar zsidó életrajzát közzé tenni, ki vagy a tanügy körül, vagy

más irányban kiváló érdemeket szerzett magának. Az ily életrajzok közlését lapunk legközelebbi számában meg is kezdendjük.

— Legközelebb kerül ki a sajtó alól ily czimű tankönyv „Héber olvasó és gyakorló könyv I. rész. Szerzője, K i r c z József kar és munkatársunk e téreni kitűnő szakavatottsága által sokkal ismeretesebb, mint sem szükségesnek találnók olvasóinkatfigyelmeztetni, hogy avval az iskolai irodalom egy igazán jó tankönyvvel fog meggazdagodni.

— A S. A. Ujhelyen megjelenő „Zemplén“, mult számunkban megjelent „A szünidők és az izr. iskolák“ című cikket átvette. Nekünk ez ellen semmi kifogásunk, sőt örvendezünk, ha nézeteink minél tágasabb körökben terjesztetnek, csak óhajtánók, hogy az illető lapok a forrást is megneveznék, mit a „Zemplén“ ez alkalommal tenni elmulasztott.

Szerkesztői posta.

Presser J. urnak Thurdossin: Az öntől követelt összegek nekünk is igen soknak látszanak. Az ottani tanfelügyelő-inkááb lesz azon helyzetben, Önt erről felvilágosíthatni, mint mi. A többire nézve tessék a mai számunk első cikkét elolvasni.

500-nak Galgócson: Az ottani tanítók Önben nemes pártólóra találtak. Az illető tanító teljesen jogában van és — ne hagyja magát.

Metzger Emil könyvkereskedése Budapesten.

tanesszközök, földgömbök és térképek nagy raktára

Fontos a tanítókra nézve.

A Magyarország és Erdélyben levő összes nép- és középiskolai tankönyvek az alulirt

k ö n y v k e r e s k e d é s b e n

készletben tartatnak és megrendelésre utánvétel mellett a legpontosabban megküldetnek.

Egyszersmind bátorkodom figyelmeztetni, hogy igen dusan felszerelt p a p i r é s i r ó - s z e r k e r e s k e d é s s e l is birván, azon helyzetben vagyok, hogy minden más könyvkereskedésnél jobban kielégíthetem a tisztelt tanító-testület összes szükségleteit. Azon tisztelt vevők, kik az egész szükségletüket nálam vásárolják, ez utóbbi tekintetben rendkívüli kedvezményben részesülnek, mire nézve velem érintkezésbe lépni méltóztassanak.

METZGER EMIL,

könyv-, mű-, taneszköz- és papir-kereskedése Budapesten

a nemzeti színház épületében.

Szemléleti képek és fali táblák, minden nyelven.

Metzger Emil könyvkereskedése Budapesten.

A szerző saját kiadásában (Király-utca 25.) megjelent és minden könyvárusnál kapható

(Dath Jisrael)

vezérfüzet a mózes vallás tanítására, középtanodák, polgáriskolák, tanító képezdek s magánhasználatra.

Irta: **Dr. BAK IZRAEL**

ny. r. hittanár

I. füzet **Bolti ára 60 kr.**

Nagyobb megrendeléseknél tetemes árelengedés adatik.

Kilián Frigyes m. kir. egyetemi könyvárusnál Budapesten
(Váci-utca, Drasche-házban)

megjelent és kapható:

Első oktatás a bibliai történetben az izraelita ifjuság számára

Irta: **F l e s c h M i k s a,**

osztálytanító a pesti izr. hitközségi elemi főtanodában és vallástanító a budapesti községi népiskoláknál

(Magyar és német nyelven.)

2 füzetben, Egy-egy füzet ára 25 kr.

Első oktatás M ó z s e s vallásában
a népiskolák felsőbb osztályai számára

Irta: **F l e s c h M i k s a.**

(M a g y a r é s n é m e t nyelven.) Ára 20 kr.

Die Verlagsbuchhandlung

M. E. L Ö W Y ' S S O H N

empfehlte sich hiermit als billigste Einkaufsquelle aller Gattungen

Gebeth- und Schulbücher

zu den **a l l e r b i l l i g s t e n** Preisen.

Bei grösserer Bestellung gewähre ich den P. T. Herren Lehrern und Schulvorständen einen angemessenen **R a b a t t**.

Mit Achtung

M. E. L ö w y ' s S o h n.

A „Franklin-társulat”

magyar irodalmi intézetben B u d a p e s t e n

(egyetem-utca 4 dik szám)

megjelentek és minden könyvárusnál kaphatók:

B a l l a g i Károly és N a g y László. Magyarország története. Kapcsolatban az általános történelem legfőbb vonásaival. Népiskolák számára. Tizenharmadik kiadás. Kötve 30 kr.

B á n h e g y i és E m e r i c z y. Közép és felső népiskolai tankönyv, olvasmányokkal. Harmadik javított kiadás.

T a r t a l o m: I. Erkölcsei nézlettan. II. Emberisme. III. Földleírás. IV. Történelem. V. Alkotmánytan. VI. Terményrajz: ásvány-, növény- és állattan. VII. Természettan. Füzve 50 kr.

E b e n s p a n g e r János. Földrajz (t á j k é p e k b e n) A népiskolák III. osztálya, illetőleg III. évfoly. számára. A m. miniszteri tanterv alapján. Füzve 30 kr.

E b e n s p a n g e r János Földrajz a népiskolák IV. osztálya, illetőleg IV. évfolyama számára. A magy. miniszteri tanterv alapján. Füzve 40 kr.

E b e n s p a n g e r János. Földrajz a hazai népiskolák ötödik osztálya, illetőleg ötödik évfolyama számára. A m. miniszteri tanterv alapján. Füzve 50 kr.

E r d ő d i János. Első oktatás a földrajzban a népiskolák alsóbb osztályai számára. Harm. kiadás. Füzve 25 kr.

E r d ő d i János. Földrajz a népiskolák felső s a polgári és reáliskolák alsó osztályai számára. Második javított kiadás. Füzve 40 kr.

G y ü r k y Antal. Magyar polgári jogok és kötelességek ismertetése. Kérdések- és feleletekbe foglalva a falusi népiskolák számára. Füzve 25 kr.

J á n o s i Ferencz. Föld- és természetrajz, népiskolák számára. Ötödik megjobbitott kiadás. Füzve 40 kr.

K o h á n y i Sámuel. Gyermekek dalok Fröbel fejlesztő rendszeréhez. Kisdédóvodák, gyermekkertek, a népiskolák alsóbb osztályai és családi használatra.

Első füzet. Füzve 20 kr. Második füzet. Füzve 40 kr.

K o r d o s Gusztáv. Módszeres utmutatás a tizedes törtek tanításához a méter mértékek alapján és a méter mértékekkel való számolási mód, tanítók, szülék és nevelők számára. Füzve 60 kr.

K o r d o s Gusztáv. Példatár a méter mértékekkel való számoláshoz az iskolai használatra. Egyszersmind pótfüzet az általa szerkesztet „Módszere utmutatáshoz.” Füzve 40 kr.

L a u r e n t F. Az iskolai takarékpénztárakról. Szózat a tanítókhoz és tanítónőkhez. Második, függeléssel ellátott kiadás. Füzve 40 kr.

L ö w Lipót. Bibliai történet. Izraelita iskolák számára. Magy. áttette L ö w Tóbiás. II. kiad. Füzve 60 kr.

L u t t e r Nándor dr. Számtani példatár a népisk. használatra. Harmadik a m é t e r r e n d s z e r szerint átdolgozott kiadás.

I. füzet 20 kr. II. füzet 10 kr. III. füzet 10 kr. IV. füzet 15 kr.

Népiskolák könyve. Irták és szerkeszték M á r k i József és

Zimmermann Jakab tudorok s volt pesti kir. képezdei tanárok.
Öt kötetben. Ára egy egy kötetnek kemény kötésben 40 kr.

Első kötet: Elemi író- és olvasókönyv.

Második kötet: Embertan. Egészségtan. Népszerű gyógytan. Magyar nyelv. Irati föltevények. Számvetés. Földleírás. Függetlenség: Vallási szokások és szertartások.

Harmadik kötet: Történettud. Terményrajz. Kézműtan. Gazdaságtan. Természettud.

Negyedik kötet: Erkölcst., testgyakorlat és illemtud.

Ötödik kötet: Magyar magán- és közjogtud.

Rajcsányi János. Magyarország története a népiskolák számára. Füzve 30 kr.

Ribáry Ferencz. Magyarország története rövid előadásban. Elemi, felsőbb nép- és polgári iskolák számára. Füzve 25 kr.

Ribáry Ferencz. Kis földleírás. Főtekintettel a magyar korona országaira elemi- és felsőbb népiskolák számára. Harmadik javított kiadás. Füzve 30 kr.

Szomor Károly. A magyar nemzeti irodalom története. Vázlatban. Felsőbb nép- és polgári iskolák, nőneveldek és tanítóképezdek számára. Füzve 60 kr.

Szvorényi József. Elméleti és gyakorlati nyelvkönyv a főelemi fi- és leányiskolák s neveldek használatára. Füzve 60 kr.

Vallas Antal dr. Új kézi és iskolai atlasz, tanulók számára. Hatodik javított kiadás. Tartalom: 1. a két félgömb, hegyek és folyók. 2. Európa. 3. Ázsia. 4. Afrika. 5. Északamerika. 6. Délamerika. 7. Ausztrália, indiai szigettenger. 8. Ausztriai birodalom. 9. Magyarország és Erdély. Ára füzve 80 kr.

Visontay János. Magyarország történelme. Elemi és népiskolák számára. Füzve 30 kr.

Ziltz Mór. Hittan az izraelita népiskolák III. és IV. osztályai számára. Második magyar-német kiadás. Füzve 70 kr.

Ziltz Mór. Hittan az izraelita népiskolák alsóbb osztályai számára. Ötödik kijavított kiad. Kemény kötésben 30 kr.

Ballagi Karl und Nagy Ladislaus. Geschichte Ungarns, nebst einigen Hauptzügen aus der allgemeinen Geschichte, für Volksschulen bearbeitet. Nach der achten ungarischen Ausgabe in's Deutsche übertragen. Geheftet 30 kr.

Bánhegyi Stefan. Ungarischer Kinderfreund. Ein Lern- und Lesebuch für die mittleren und höheren Klassen deutscher Volksschulen in Ungarn. Nach Bánhegyi und Emericzi's „Népiskolai tankönyv“ bearbeitet. Zweite Auflage. Geh. 50 kr. Geb. 60 kr.

Ebenspanger Johannes. Erdbeschreibung in Charakterbildern für die dritte Klasse, resp. den dritten Jahrgang der Volksschulen Ungarns. Auf Grundlage des hohen minist. Lehrplanes. Geh. 30 kr.

Ebenspanger Johannes. Erdbeschreibung für die IV. Klasse resp. den IV. Jahrgang der Volksschulen Ungarns. Auf Grundlage des hohen minist. Lehrplanes bearbeitet. Geheftet 40 kr.

Ebenspanger Johannes. Erdbeschreibung für die V. Klasse resp. den fünften Jahrgang der Volksschulen Ungarns. Auf Grundlage des hohen minist. Lehrplanes Geh. 50 kr.

Kordos Gustav. Methodische Anleitung zum ersten Unterrichte in den Dezimalbrüchen auf Grundlage Der Metermasse, sowie auch

zum Rechnen mit den Metermassen für Lehrer, Eltern und Erzieher. Geh. 60 kr.

K o r d o s Gustav. Aufgabensammlung zum Rechnen mit den Metermassen für den Schulgebrauch. Zugleich ein Ergänzungsheft zu seiner Methodischen Anleitung. Geh. 40 kr.

Deutsche Lesebibel für den vereinigten Sprach-, Schreib- und Lehrunterricht. Steif Gebunden 30 kr.

Ungarisches Lesebuch für Volksschulen mit deutscher Unterrichtssprache. Herausgegeben von Bakó, Frühwirth, Gruber und Posch. Erster Theil, Gebunden 30 kr.

M a y e r Maximilian. Formlehre und Geometrie für Elementar- und höhere Volksschulen sowie für Bürgerschulen und Lehrerbildungsanstalten nach der II. verb. ung. Anflage mit Berücksichtigung der Metermasse Geh. 60 kr.

M ö s s l Gustav. Die Heimath und das Vaterland. Ein Lehrbuch für die Mittelklassen deutscher Volksschulen Ungarns. Geh. 25 kr.

N e u m a n n S. Oberlehrer. Der schnelle Ungar, oder: Zwei Lehrurse für den ersten Unterricht im Ung.- und Deutsch Lesen 9. Aufl. Geh. 20 kr.

R i b á r y Franz. Kleine Erdbeschreibung mit besonderer Rücksichtnahme auf die Länder der ungarischen Krone für Elementar und höhere Volksschulen. Geh. 30 kr.

R i b á r y Franz Kurzgefasste Geschichte von Ungarn für Elementar- höhere Volksschulen und Bürgerschulen. Geh. 25 kr.

Z i l t z Móriz. Glaubenslehre für die unteren Klassen der izrael. Volksschulen. Dritte, verbesserte deutsche Aufl. 25 kr.

Z i l t z Móriz. Glaubenslehre für die höheren Klassen der izrael. Volksschulen. Dritte, vermehrte und verbesserte Auf. Geh. 35 kr.

Z i l t z Móriz. Glaubenslehre für die höheren Klassen der izrael. Volksschulen. Zweite Aufl. Ung.-deutsche Ausgabe. Geh. 70 kr.

Z i l t z Móriz. Hebräische Sprachlehre für izrael, Volksschulen in zwei Cursen. Zweite Auflage Geh.. 40 kr.

Vezérkönyvek tanítók számára.

B a l l a g i Károly. A földgömb és egy kis csillagászati földrajz. Füzve 50 kr.

B e r t h e s H. J. Elemi képzéstan. Németből. Füzve 65 kr.

H e r r m a n n János. Általános tanítás- és tanodai neveléstan. Utmutatás a néptanodák tanítói hivatal ezélszerű betöltésére. A fenn álló „Tanmódisme“ (Methodenbuch) nyomán kidolgozva. Magyarra átdolgozta Mennyei József. Füzve 1 frt.

M a r k ó Lajos. Vezérkönyv a testgyakorlás tanításához. Tanítók és tanítójelöltek számára, 29 fametszvénynyel: Második javított kiadás. Füzve 60 kr.

O t t o dr. Tanító az elemi tanodákban vagy nézleti oktatásmód. Ford. **K o l l e r** K. Másod. kiad. Füzve 80 kr.

R o u s s e a u J. J. Emil vagy a nevelésről. Francziáb. ford. és magyarázó jegyzetekkel ellátta **F ü h r e r** Ignác. Füzve 2 frt. 40 kr.